

הגבעונים פרק ט

הקדמה

נצטוו ישראל - כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום. והיה אם שלום תענה ותתחזה לה והיה כל העם הנמצא בה יהיו לה למס ועבדוך. ועוד נצטוו ישראל, על עמי כנען, לא תכרת להם ולא להיהם ברית. וכך שלח יהושע קודם שנכנסו לארץ, שלש אגרות ליושביה. האחת, הרוצה להתפנות יתפנה. השנית, הרוצה להשלים ישלים, (ויקבל עליו שבע מצוות בני נח, מס ועבדות). השלישית, הרוצה לעשות מלחמה, יצא וילחם.

שתי שמיעות

הכל צפוי - ומלכי כנען ששמעו את מלחמת העי, העלו בדעתם כי ניתן יהיה לגבור על ישראל, אם יאספו כולם כאחד, בכוחות עצומים, נגד ישראל. כיון שחשבו שישראל גברו בדרך הטבע, וללא עזרה א-לוקית מלמעלה.

ולמעשה - אכן כך עשו, התאספו כולם פה אחד, כל מלכי כנען, להילחם עם ישראל.

יש שמיעה - ויש שמיעה. מלכי כנען שמעו, וחשבו שבידם לנצח. ואף מלך החוי, מלך גבעון, שמע, והיה בין המלכים המתאספים. ואילו הגבעונים - העם עצמו - שמע, והסיקו, כי השם נלחם להם לישראל, לפיכך עשו בערמה.

גם המה בערמה

והערימו - הן על מלכם, שלא ידע שהולכים הם לכרות ברית עם ישראל. והן על ישראל, שלא ידעו, שהינם מעמי כנען. ומדוע היו צריכים להערים על ישראל? הרי נצטוו ישראל להשלים עם הרוצה להשלים?

שלח יהושע אגרות, ובהן כתוב, הרוצה להשלים ישלים, ולהילחם ילחם. והם לא חפצו להשלים, אלא חפצו במלחמה, ועלה על דעתם שאינם יכולים לחזור בהם, ואף אם יחזרו בהם, כעת לא יקבלום. ועוד חפצו להערים, ולכרות ברית, וברית אין ישראל יכולים לכרות עם עמי כנען. זאת ועוד, חפצו שישלימו עמם, על אף שלא קיבלו על עצמם שבע מצוות, מס ועבדות.

ויצטירו - נעשו כצירים מטעם העם והמלך. שלוחים לכרות ברית עם ישראל. ולקחו שקים בלים, נאדות יין בלים, וכו', וכו'. כדי שיראה כביכול, שהיו בדרך זמן רב, ומארץ רחוקה באו, כדי שיאמינו ישראל שאינם מעמי כנען, ויסכימו לכרות עמם ברית.

הברית

ואכן - העם עצמו החל לחשוד בהם, אולי בקרבי אָתָה יוֹשֵׁב וְאֵיךְ אֶכְרֶת לָךְ בְּרִית. אולם הם התחכמו, והלכו אל יהושע והנשיאים.

וַיִּקְחוּ - הנשיאים, ראיה לדבריהם, כי מארץ רחוקה הם, מַצִּידִם. שהרי היה ישן ובלוי, ואם כן ישנה הוכחה שכנים דבריהם. ולא שאלו באורים ותומים, אלא הסתפקו בזה. אולם חששם עדיין לא הירפה מהם, וכרת להם יהושע ברית לְחִיּוּתָם בלבד. ולא ברית שלום רגילה, כיון שאם וכאשר יתברר שהינם מעמי כנען, יוכלו לקחת מהם מס ועבדות. והנשיאים אף נשבעו להם בשם השם, ע"פ בקשתם, כי לא ילחמו בם, ושלוש יהיה ביניהם.

מתגלה השקר

וכך היה - אחר שלשה ימים הוברר כי הינם גבעונים ויושבים בקרב הארץ, ואם כן כל הברית בטעות יסודה. בשקר. ואינם מחוייבים לשמרה.

ואז נאספו - כל העם והלכו להילחם בגבעונים. אולם הנשיאים מנעו בעדם. ולא משום שהיה אסור להילחם בהם, כיון שהיה מותר הדבר, שהרי מעולם לא היתה כריתת ברית. אלא משום שעתיד לצאת מכך חילול השם, כשיתפרסם, שישראל, לכאורה אינם שומרים על שבועתם.

והפתרון - שיקבלו על עצמם מס ועבדות. (ושבע מצוות בני נח). וכעת כבר לא יהא חילול השם, כיון שלא התחייבו שלא ישתעבדו בהם, שהרי כרתו איתם ברית, ונשבעו, רק שיחיום.

ומוכיחם יהושע - על רמאותם. והם מתנצלים בטענה כי פחדו מאד, ועל כן עשו את הדבר הזה. והינם מקבלים עליהם כל מה שיצוו.

ויתנם יהושע ביום ההוא - חטבי עצים ושאבי מים לעדה ולמזבח יהוה עד היום הזה.

(א) וַיְהִי כִשְׁמֹעַ כָּל הַמְּלָכִים אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הִירָדוֹ בְּהָר וּבְשֹׁפֵלָה וּבְכָל חוֹף הַיָּם הַגָּדוֹל אֶל מוֹל הַלְבָנוֹן הַחֲתִי וְהָאֹמִרִי הַכְּנַעֲנִי הַפְּרָזִי הַחֲוִי וְהַיְבוּסִי :

(ב) וַיִּתְקַבְּצוּ יַחְדָּו לְהִלָּחֵם עִם יְהוֹשֻׁעַ וְעַם יִשְׂרָאֵל פָּה אֶחָד :

(ג) וַיִּשְׁבִּי גִבְעוֹן שְׁמֵעוֹ אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ לִירִיחוֹ וּלְעִי :

(ד) וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵמָּה בְּעֶרְמָה וַיִּלְכּוּ וַיִּצְטָרוּ וַיִּקְחוּ שָׂקִים בָּלִים לַחֲמוּרֵיהֶם וְנֹאדוֹת יַיִן בָּלִים וּמִבְקָעִים וּמִצָּרִים :

(ה) וַיִּנְעֲלוּ בָלוֹת וּמִטְלָאוֹת בְּרַגְלֵיהֶם וּשְׁלֵמוֹת בָּלוֹת עָלֵיהֶם וְכָל לֶחֶם צִידָם יָבֵשׁ הָיָה נִקְדִּים :

(ו) וַיִּלְכּוּ אֶל יְהוֹשֻׁעַ אֶל הַמַּחֲנֶה הַגָּלְגֹּל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו וְאֵל אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה בָּאוּנוּ וַעֲתָה כְּרַתּוֹ לָנוּ בְּרִית :

(ז) וַיֹּאמְרוּ \{וַיֹּאמְרוּ\} אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הַחֲוִי אוֹלִי בְּקֶרְבִי אַתָּה יוֹשֵׁב וְאִידָּךְ אֲכָרוֹת \{אֲכָרְתָּ\} לָךְ בְּרִית :

(ח) וַיֹּאמְרוּ אֶל יְהוֹשֻׁעַ עֲבָדֶיךָ אֲנַחְנוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יְהוֹשֻׁעַ מִי אַתֶּם וּמֵאֵין תָּבֹאוּ :

(ט) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה מָאֵד בָּאוּ עֲבָדֶיךָ לָשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי שָׁמַעְנוּ שְׁמֵעוֹ וְאַתָּה כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה בְּמִצְרַיִם :

(י) וְאַתָּה כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לְשָׁנֵי מַלְכֵי הָאֹמִרִי אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הִירָדוֹ לְסִיחוֹן מֶלֶךְ חֲשִׁבוֹן וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן אֲשֶׁר בְּעִשְׁתָּרוֹת :

(יא) וַיֹּאמְרוּ אֵלָינוּ זְקִינֵינוּ וְכָל יִשְׁבֵּי אֶרְצֵנוּ לֵאמֹר קָחוּ בְיָדְכֶם צִידָה לְדֶרֶךְ וּלְכוּ לְקַרְאֲתֶם וְאִמְרַתֶם אֲלֵיהֶם עֲבָדֵיכֶם אֲנַחְנוּ וַעֲתָה כְּרַתּוֹ לָנוּ בְּרִית :

(יב) זֶה לַחֲמֵנוּ חָם הַצִּטִּיָּדָנוּ אֹתוֹ מִבְּתֵינֵנוּ בְּיוֹם צֹאתֵנוּ לָלֶכֶת אֲלֵיכֶם וַעֲתָה הִנֵּה יָבֵשׁ וְהָיָה נִקְדִּים :

(יג) וְאַלֶּה נֹאדוֹת הַיַּיִן אֲשֶׁר מִלֵּאֲנוּ חֲדָשִׁים וְהִנֵּה הִתְבַּקְּעוּ וְאַלֶּה שְׁלֵמוֹתֵינוּ וְנִנְעֲלֵנוּ בָלוֹ מֵרֵב הַדֶּרֶךְ מָאֵד :

(יד) וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים מִצִּידָם וְאַתָּה פִּי יְהוָה לֹא שָׁאָלוּ :

- (טו) וַיַּעַשׂ לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ שְׁלוֹם וַיִּכְרֹת לָהֶם בְּרִית לְחַיֹּתָם וַיִּשְׁבְּעוּ לָהֶם נְשִׂאֵי הָעֵדָה :
- (טז) וַיְהִי מִקְצֵה שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַחֲרֵי אֲשֶׁר כָּרְתוּ לָהֶם בְּרִית וַיִּשְׁמְעוּ כִּי קָרְבִּים הֵם אֵלָיו וּבִקְרָבוֹ הֵם יֹשְׁבִים :
- (יז) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל עָרֵיהֶם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְעָרֵיהֶם גְּבֻעוֹן וְהַכְּפִירָה וּבָאֲרוֹת וּקְרִית יַעֲרִים :
- (יח) וְלֹא הָכּוּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי נִשְׁבְּעוּ לָהֶם נְשִׂאֵי הָעֵדָה בַּיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְנוּ כָּל הָעֵדָה עַל הַנְּשִׂאִים :
- (יט) וַיֹּאמְרוּ כָּל הַנְּשִׂאִים אֶל כָּל הָעֵדָה אֲנַחְנוּ נִשְׁבַּעְנוּ לָהֶם בַּיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה לֹא נוּכַל לִנָּגֵעַ בָּהֶם :
- (כ) זֹאת נַעֲשֶׂה לָהֶם וְהַחַיָּה אוֹתָם וְלֹא יִהְיֶה עָלֵינוּ קֶצֶף עַל הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ לָהֶם :
- (כא) וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם הַנְּשִׂאִים יַחֲיוּ וַיְהִיו חֹטְבֵי עֲצִים וְשֹׁאֲבֵי מַיִם לְכָל הָעֵדָה כַּאֲשֶׁר דִּבְּרוּ לָהֶם הַנְּשִׂאִים :
- (כב) וַיִּקְרָא לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר לָמָּה רַמִּיתֶם אֹתָנוּ לֵאמֹר רְחוּקִים אֲנַחְנוּ מִכֶּם מְאֹד וְאַתֶּם בִּקְרָבָנוּ יֹשְׁבִים :
- (כג) וְעַתָּה אֲרוּרִים אַתֶּם וְלֹא יִכְרֹת מִכֶּם עֶבֶד וְחֹטְבֵי עֲצִים וְשֹׁאֲבֵי מַיִם לְבֵית אֱלֹהֵי :
- (כד) וַיַּעֲנוּ אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמְרוּ כִּי הִגַּד הִגַּד לַעֲבָדֶיךָ אֶת אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת מֹשֶׁה עַבְדּוֹ לָתֵת לָכֶם אֶת כָּל הָאָרֶץ וּלְהַשְׁמִיד אֶת כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וַיִּירָא מְאֹד לִנְפֻשְׁתֵּינוּ מִפְּנֵיכֶם וַנַּעֲשֶׂה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה :
- (כה) וְעַתָּה הִנֵּנוּ בִּידְךָ כְּטוֹב וְכִישָׁר בְּעֵינֶיךָ לַעֲשׂוֹת לָנוּ עֲשֵׂה :
- (כו) וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן וַיַּצֵּל אוֹתָם מִיַּד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא הָרְגוּם :
- (כז) וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם הַהוּא חֹטְבֵי עֲצִים וְשֹׁאֲבֵי מַיִם לַעֲדָה וּלְמִזְבֵּחַ יְהוָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר :

בפרק ט' שני נושאים.

הזמן : לאחר מלחמת העי.

- א. כל המלכים התקבצו פה אחד, להילחם בישראל.
ב. הערמת הגבעונים. כורתים ברית עם ישראל. ניתנים בסוף חוטבי עצים ושואבי מים. וכינויים - נתינים. ע"ש נתינתם למס ועבדות.

השאלות.

1. מדוע התקבצו פה אחד להילחם עם ישראל.
2. על מי הערימו הגבעונים? ומדוע הערימו?
3. האם הותר לישראל לכרות עמם ברית, או להשלים אתם?
4. האם ישראל האמינו לטענת הגבעונים?
5. מה היתה הברית אותה כרתו ישראל לבסוף?
6. מה עשו ישראל לאחר שהתגלתה תרמיתם של הגבעונים? ומדוע?
7. מדוע לא הרגו את הגבעונים לבסוף?

תשובות

1.

שאלת הכנה פרק י'

מדוע נבהלו מהגבעונים שהשלימו עם ישראל? (מצודת דוד)
תארי את צורת המלחמה בפרק י'!